

Ik ben twee en hoor heel veel nee

Ingrid Nagtzaam

Ochtendrituelen en een vast dagritme kunnen het ene kind veiligheid bieden en voor het andere kind een belemmering zijn.

Jonne gaat sinds kort naar de peuterspeelzaal. Daar staan de juffen hem al op te wachten met allerlei plannen en ideeën. Hij weet wat er binnen allemaal te vinden en te doen is. Toch vindt hij het lastig zich te houden aan wat de bedoeling is.

Jonne mag eindelijk naar de peuterspeelzaal. Wat heeft hij er zin in! Hij ging de voorgaande weken en maanden al mee om zijn zussen naar school te brengen. Hij vond het jammer om vervolgens al dat leuks achter zich te moeten laten. Toch ging hij daarna thuis weer heerlijk aan de slag. Precies doen waar hij zin in had, keer op keer op ontdekkingstocht: mega-gebouwen maken van van alles, zelf een appel schillen, in de droger kruipen om te zien hoe deze er van binnen uit ziet, grote tekeningen maken, een treinbaan leggen van wasknijpers, uren racen met auto's, konijnenkeutels proeven, heerlijk rondjes rennen met een loopfiets en als z'n zussen thuis komen weer lekker samen spelen.

En dan..... eindelijk naar school!

Als hij binnenkomt, staan zijn juffen met veel enthousiasme op hem te wachten. Jonne houdt mijn hand stevig vast. Best spannend. Hij weet wat er binnen allemaal te vinden is. De auto's zien er zo aantrekkelijk uit, ze zijn prachtig. En een mega-mat waar je heerlijk kunt bouwen, een toverlamp met allerlei frutsels, een huishoek, boeken, een hoek met een bloementuintje, een kast met puzzels en die is leeg!

Alle kinderen zitten op de banken aan de tafel. Daar liggen alle puzzels. Jonne schuift aan, want dat is de bedoeling. Hij kijkt naar alle andere kinderen en gaat ook puzzelen. Maar Jonne blijft vooral rond kijken. Wat doen de andere kinderen? En dan ziet hij de bak met auto's.....

Na de inloop worden de puzzels opgeruimd. De kinderen mogen dan in de kring gaan zitten, waar een kringactiviteit wordt gedaan. Jonne zit steeds achterstevoren en kan de concentratie niet opbrengen. Daarna mogen ze een activiteit kiezen met behulp van het planbord. Als een hoek vol zit, moet je iets anders kiezen. Dat kan dus betekenen dat je niet kunt doen waar je zin in hebt, bijvoorbeeld met de auto's.

Na een tijdje op de peuterspeelzaal blijkt Jonne het lastig te vinden zich te houden aan dat wat de bedoeling is.

Vaste patronen

Na het eerste oudergesprek, waarin de leidster me vertelde dat Jonne het zo lastig vindt om met de groep en de activiteiten mee te doen, leefde ik me in hem in. Om zeven uur staan we op: Jonne wil graag meteen gaan spelen, maar hij moet zich aankleden. Daarna gaan we naar beneden: Jonne gaat richting blokken, maar hij moet eten. Hij vindt het veel te lang duren om zijn boterham op te eten. Wij vinden het belangrijk om gezellig met z'n allen aan tafel te zitten. Dus sorry, Jonne, die auto's moeten echt nog even op je wachten; eerst je boterham op eten. We ruimen de tafel af en Jonne kan eindelijk even naar zijn auto's, heerlijk vindt hij het. Ik roep al een paar keer dat we over vijf minuten weg moeten om hem er vast op voor te bereiden. Zit hij net lekker in zijn spel en daar komen tandenborstel, jas en schoenen er weer tussen. Op naar de peuterspeelzaal. Als hij mazzel heeft, mag hij rond tien uur eindelijk iets doen wat hij zelf echt zou willen.

Dan ben je dus twee en dan hoor je wel heel veel: 'Nee.'

Gelukkig kwam Jonne in opstand en liet hij ons zien wat hij wil. Inmiddels staan we wat eerder op, zodat hij een tijdje echt kan doen waar hij zin in heeft. Ook de volgorde kan hij zelf bepalen. Zijn plan mag er zijn!

Geef ze de ruimte

Jonne is een ondernemend kind. Het is belangrijk hem de ruimte te geven om mee te mogen denken, zelf te mogen beslissen, plannen te maken en uit te voeren. Zodra hij zich betrokken voelt, gaat hij er helemaal voor en verdiept hij zich er enorm in.

Thuis wordt hij opstandig, wanneer hij de hele dag plannen moet volgen die wij, de rest van het gezin, hebben gemaakt. En soms kan het even niet anders en moeten we toch boodschappen doen, de hond uit laten, naar de basketbalwedstrijden van zijn zussen of naar een verjaardag.

We helpen hem door het programma van de dag helder uit te leggen en hem vervolgens de ruimte te geven om te reageren en om binnen dat dagprogramma zijn eigen plannen te maken: Wat neem ik mee, kan ik misschien bij iemand gaan spelen en wat wil ik in de winkel halen?

Opvoeden

Iedereen wil graag gehoord en gezien worden. Als ouder merk ik dat opvoeden, zodat iedereen zich gehoord en gezien voelt, een uitdaging is. Maar ik denk dat het essentieel is. Ik vind het fijn wanneer ik zie dat Jonne blij kan zijn met zijn plannen en initiatieven. Het geeft hem

zelfvertrouwen. Vanuit dit opbouwende zelfvertrouwen merkt hij dat het geen ramp hoeft te zijn, wanneer een plan niet door kan gaan. Dat hij zelfs steeds weer eigen plannen kan en mag maken! Ik zie dat hij hierbij meer en meer afstemt met zijn omgeving. Hij leert zich te redden binnen het gezin, op school en in de maatschappij. Niet alles kan verlopen, zoals hij in zijn hoofd heeft. Maar wat in zijn hoofd leeft, heeft zeker de ruimte nodig.

Peuterspeelzaal en school

Wat betekent 'ruimte geven aan de initiatieven van kinderen' voor het werk binnen de peuterspeelzalen, de kinderopvang en het onderwijs? Door het invoeren van Voorschoolse en Vroegschoolse Educatie (VVE) zie ik dat professionals die met jonge kinderen werken veel activiteiten krijgen opgelegd. Ik merk dat zelfs bij hele jonge kinderen al overvolle programma's ontstaan, met veel vaste, ingeplande activiteiten.

Hoe prachtig zou het zijn wanneer de professionals zó kunnen werken dat ze activiteiten kunnen aanbieden die vanuit de initiatieven van de kinderen ontstaan? Dat de professionals hun kennis en expertise over de ontwikkelingsgebieden kunnen inzetten om de ondernemende geest van de kinderen te stimuleren en te ontwikkelen?

In mijn begeleidingswerk binnen de kinderopvang en het onderwijs richt ik me daarom vaak op deze 'kennis en expertise'. Hoe krijgt een professional grip op de ontwikkeling van ondernemende kinderen? Hoe zorgt een professional hierbij voor het invullen van haar eigen behoefte aan ruimte en ideeën? Wanneer een professional weet wat ze doet en waarom, dan kan ze zonder moeite inspelen op het programma en ruimte geven aan kinderen.

Circus in de sneeuw

Ik ben op bezoek bij een peutergroep binnen de kinderopvang. De pedagogisch medewerker heeft een activiteit over circus uit het VVE-programma voorbereid. Leuk materiaal, geweldige praatplaten, echte spulletjes erbij

waarmee je kunt jongleren. Alle kinderen zijn aangeschoven in de kring. En dan begint het buiten te sneeuwen. Al snel zijn de blikken van de kinderen naar buiten gericht. De pedagogisch medewerker geeft de kinderen de gelegenheid om even te kijken. Ze kletsen volop over wat ze zien. Na een tijdje moeten alle kinderen weer in de kring. Best lastig, want de meesten willen het liefst meteen naar buiten.

In de nabespreking bespreken we de doelstelling van de activiteit van het circus. De pedagogisch medewerker is door de sneeuw afgeweken van het programma. We bespreken waarom deze activiteit opgenomen is in het programma: de doelen van deze activiteiten zijn woordenschatuitbreiding, het beschrijven van bewegingen, enkelvoudige instructies kunnen begrijpen en uitvoeren en een verhaal kunnen navertellen aan de hand van beeldmateriaal. En zo kwamen we al snel tot de conclusie dat die doelstellingen ook bereikt konden worden, toen de kinderen voor het raam naar de sneeuw keken, al is het met andere woorden.

Vervolgens hebben we samen gekeken hoe zij nog meer grip op de doelstellingen achter de activiteiten kan krijgen, zodat ze bij ieder programma makkelijker op de initiatieven van de kinderen kan inspelen.

Kansen voor Jenaplan

Regelmatig schrik ik van de leersystemen voor al heel jonge kinderen; kinderen die braaf mee moeten hobbelen met een vol programma. Ook pedagogisch medewerkers kunnen niet werken hoe zij dat zelf zouden willen. Beiden zitten klem tussen alles wat moet en dat wat eigenlijk bij hen past. Kinderen en volwassene leren pas wanneer 'iets in hen leeft'. Iedereen wil ruimte voor zijn eigen 'spel'. Jij toch ook?

Binnen het onderwijs lukt dit, wanneer we vormgeven aan betekenisvol, levend onderwijs. Gelukkig zijn er in het Jenaplanonderwijs al vormen voor gevonden en uitgetoet. Het Freinetonderwijs is daarin een prachtige partner. Jenaplanonderwijs biedt een pedagogisch concept, waarin kinderen veel ruimte kunnen krijgen. Het is een uitdaging om kritisch te blijven kijken naar ons eigen pedagogisch handelen. Geven we echt ruimte aan kinderen? Weten we wat ondernemende kinderen nodig hebben en hoe je een ondernemende houding kunt ontwikkelen en uitbreiden? Hebben we hier als team daadwerkelijk een doorgaande lijn voor uitgewerkt? Kunnen we nauwkeurig aan elkaar en anderen vertellen hoe we dit doen?

En krijgen kinderen bij jou echt de kans te vertellen wat en hoe zij iets willen? Geef jij ze de ruimte om te vertellen wat jij zou kunnen doen of geven om dat te bereiken?

*Ingrid Nagtzaam is eigenaar van schoolbegeleidingsdienst Hetkan! en werkt samen met Charlotte Visch als docent aan de Academie voor Psychotherapie te Amsterdam voor de training 'Happy coach'.
www.hetkanvoorhetkind.nl
info@hetkanvoorhetkind.nl*